

Reippaat tytöt ja rohkeat pojat – nuorison kansallismielinen kasvatus suomessa vuosina 1934–1938

Eeva Kotioja

Tarkastelen artikkelissani suomalaisten nationalististen liikkeiden – Akateemisten Karjala-Seurojen sekä Isänmaallisen Kansanliikkeen – tarjoamaa nuorisokasvatusta vuosina 1934–1938. Tavoitteenani on ensisijaisesti sanomalehtilähteiden kautta kartoittaa liikkeiden pyrkimykset ja keinot nuorison tavoittamiseksi ja ideologian ulottamiseksi nuoreen sukupolveen. Tässä tärkeä kasvatuksellinen keino olivat liikkeiden organisoimat kesäleirit.

Johdanto

Sosialistit ovat aina pitäneet kiinni lapsista ja nuorista, pienestä pitäen kasvattaneet heidät aatemaailmaansa kiinni. Ei sen vuoksi pidä ihmetellä, että he ovat varmoja aatteensa tulevaisuudesta, sillä jonka on nuoriso, sillä on tulevaisuus.[1]

Suomalaiset, Suur-Suomesta haaveilevat kansallismieliset järjestöt havahtuivat 1930-luvun kuluessa siihen, että tuleva sukupolvi olisi saatava mukaan isänmaan rakennustyöhön ja aatteelliseen toimintaan. Suomessa poliittinen nuorisotyö oli tuolloin vasta alkutekijöissä, mutta vuonna 1921 perustettu Sosialidemokraattinen Työläisnuorisoliitto näytti esimerkkiä siitä, miten nuorisoa tulisi aktivoida aatteen piiriin.

Kuten alun lainaus osoittaa, vahvan suomalaisen työväenliikkeen synnyttämä uhka näkyi innossa, jolla kansallismieliset liikkeet alkoivat tehdä työtä nuorison parissa. Vuoden 1918 jälkeinen yhteiskunnallinen kahtiajako heijastui nuorisokasvatukseen ja niin sosialistiset kuin nationalistisetkin piirit pyrkivät vahvistamaan asemiaan tulevan sukupolven keskuudessa. Nationalisen nuorisotyön kehittäjinä keskeiset järjestöt olivat Akateeminen Karjala-Seura (AKS), Isänmaallinen Kansanliike (IKL) ja Naisylioppilaiden Karjala-Seura (NYKS, vuodesta 1939 eteenpäin Akateemisten Naisten Karjala-Seura).

Sekä IKL:n että akateemisen Karjala-liikkeen piirissä tiedostettiin, että nuorison saaminen mukaan toimintaan oli aatteen jatkuvuuden kannalta tärkeää. Järjestöt ulottivat vaikutuksensa myös nuorisotoimintaan, joka oli käynnistynyt itsenäisesti Lapuan liikkeen alaisuudessa jo 1930-luvun alussa. Nuorisojärjestöistä Sinimustat oli vuoden 1932 jälkeen erityisesti IKL:n nuorisojärjestö, Oppikoulujen Karjala-Seurojen toiminta oli tiiviisti ensin AKS:n ja myöhemmin NYKS:n alaista. Karjala-Seurat vaikuttivat myös Kansallisessa Partiliikkeessä, joka korosti kansakouluikäisten lasten maanpuolustuksellista kasvatusta. (Anttila 1937, 14.)

Konkreettisimmin kasvatusperiaate toteutui aluksi Sinimustille ja myöhemmin nationalistisesti ajattelevalle nuorisolle laajemminkin järjestetyillä lukuisilla kesäleireillä. Niillä IKL:n, AKS:n ja NYKS:nkin jäsenet pitivät luentoja, opastivat ja kasvattivat nuorisoa kansallismieliseen ideologiaan. Vahva yhteisöllisyyden tunne kasvoi leireillä, erityisesti Sinimustien aktiivivuosina. Tiiviisti yhdessä vietetty kaksiviikkoinen hitsasi nuorison yhteen niin, että side kesti yli pitkän talven. (Uola 1982, 298.)

Tässä artikkelissa tarkastelen ennen kaikkea kansallismielisten järjestöjen kesäleireillä tapahtunutta nuorisokasvatusta: mitä leireillä opetettiin ja miten opetus heijastui nuorten toimintaan leirien ulkopuolella? Haen kysymykseeni vastausta tarkastelemalla sekä järjestöjen tuottamaa lehtimateriaalia että Sinimustien laajaa kokoelmaa Kansallisarkistossa. Jäsentelen artikkelini kronologisesti, keskittyen jokakesäisiin leireihin ja koulutustilanteiden poikkeamiseen toisistaan, sekä leirien ulkopuoliseen järjestötoimintaan. Tutkimukseni painopiste on järjestöhistoriassa, joskin tarkastelemini järjestöjen toiminta oli niin vahvasti ideologista, että myös aatehistoriallinen tarkastelu on välttämätöntä.

Äärikansalliseen toimintaan keskittyneitä järjestöjä oli 1930-luvun Suomessa lukuisia, mutta henkilöt niiden johdossa olivat usein samoja. Nuorisojärjestöistä olen rajannut pois oppikoulujen Karjala-Seurat sekä Lotta Svärdin ja suojeluskuntien nuorisotoiminnan. Keskityn artikkelissani Sinimustiin ja sen lakkautuksen jälkeen Mustapaitoihin, sillä nämä nuoret olivat nationalistisen nuorisotoiminnan ytimessä. Leirejä tarkastelemalla pystyn muodostamaan kuvan siitä, millaiset olivat kansallismielisen nuorisotyön toiminnan painopisteet 1930-luvun Suomessa sekä miten poikien ja tyttöjen kasvatus poikkesi toisistaan. Tässä artikkelissa rajaan tutkimuskohteekseni nationalististen liikkeiden nuorisokasvatuksen vuosina 1934–1938.

Kansallismielisen nuorisotyön ulottuvuudet

Sinimustat nousi perustamisensa jälkeen vuonna 1930 varsin nopeasti suurimmaksi kansallismieliseksi nuorisojärjestöksi. Se oli lapualaisen, kansallismielisen nuorison perustama ja organisoima järjestö, jonka ytimessä oli ajatus toisintaa Lapuan liikkeen äärikansallista ideologiaa sekä valjastaa kansallismieliset koululaiset mukaan lapualaiseen toimintaan. Lapuan liikkeen lakkautuksen jälkeen Sinimustista tuli Lapuan liikkeen mantelinperijän, Isänmaallisen Kansanliikkeen nuorisojärjestö. Vaikka järjestön paikallisorganisaatiot olivat nuorten johtamia, olisi harhaanjohtavaa päätellä, ettei Sinimustien toimintaan olisi liittynyt IKL:n taholta tullutta kasvatuksellista tavoitetta. Sinimustat lakkautettiin järjestönä kuitenkin jo alkuvuodesta 1936, jonka jälkeen nuorisotyö siirtyi vahvemmin aikuisten järjestöjen alaisuuteen. (Toikka 1996, 134.) Kesäleiritoimintaan tämä ei varsinaisesti vaikuttanut, vaan niitä järjestettiin edelleen läpi koko 1930-luvun.

IKL:n ja Sinimustien organisaatiot pyrittiin pitämään tietoisesti erillään toisistaan, jotta toisen joutuminen viranomaisten hampaisiin ei vetäisi samalla toista mukaansa. Sinimustien toiminnan kasvatuksellisesta painopisteestä kertoo se, että sillä oli oma koulutusohjelmansa, jossa opetettiin marssilaulujen ja kirjallisuuden lisäksi Suur-Suomi-ideologiaa, kansallissosialismin teoriaa ja maanpuolustusta. Sinimustat-järjestön kasvatusideologia korosti ennen muuta nuorten kasvattamista taistelijoiksi tulevaa sotaa varten. (Toikka 1996, 127; Uola 1982, 293, 297.) Sotilaallisen kasvatuksen ohella ja sen tukena järjestö korosti siveellisyyttä ja korkeita moraalisia päämääriä. Esimerkiksi tanssia tai väkijuomia ei hyväksytty missään muodossa, vaikka esikuvana toiminut Lapuan liike ei kieltolakia ajanutkaan. (Siltala 1985, 124–127.) Militarismin lisäksi uskonnollinen ulottuvuus oli vahvasti läsnä Sinimustien kasvatusideologiassa (Toikka 1996, 128).

Äärikansallisessa järjestötoiminnassa esiintyy kiinnostava sukupuolijako: naisten ja miesten roolit toiminnassa olivat lähtökohtaisesti erilaiset. Tämä välittyi myös tapaan, jolla koululaisia kasvatettiin tuleviksi nationalismin esitaistelijoiksi. Järjestön sääntöjen mukaan Sinimustien paikallisosastot jaettiin alaryhmiksi sukupuolen mukaan ja kesäleiritkin jaettiin tyttö- ja poikaleireihin. Kun leireillä oli kansallismielisen hengen nostattamisessa keskeinen rooli, oli selvää, että toimintamallien oli heijastuttava jossain määrin myös ympäri-
vuotiseen toimintaan omissa paikallisjärjestöissä.

IKL:ssä ja akateemisessa Karjala-liikkeessä sukupuolten erilaiset polut olivat selkeästi nähtävillä. AKS lakkautti naisosastonsa vain vuosi toiminnan käynnistämisen jälkeen vuonna 1923, minkä jälkeen naiset perustivat oman, täysin erillisen seuran samantyyppisin tavoittein. IKL:n sisällä naisten roolista käytiin paljon keskustelua. Organisaatiossa oli Sinimustien tapaan erilliset naisosastot, joilla oli omat naisjohtajansa. Tämä johti siihen, että naisten toimintakenttä liikkeen sisällä kaventui ainoastaan naiselliseksi mielletyille alueille – varainhankintaan, kuten ompeluseuroihin ja myyjäisiin, sekä liikkeen tilaisuuksien järjestämiseen ja kahvitukseen. Isänmaallisen kansanliikkeen johtoon ei koskaan nousut naisia, mutta IKL:n kansanedustajistossa oli yksi nainen, lapualainen Hilja Riipinen. Hänen johdollaan myös liikkeen naistyö politisoitui 1930-luvun jälkipuolella. (Kotioja 2013, 12, 18.)

Sinimustien kesäleirit

Militaristinen ideologia ja lähestyvän sodan varmuus vaikuttivat äärikansallisten järjestöjen toimintaan. Sota ei ollut vain uhka – sen alkaminen oli vain ajan kysymys, ja siihen tuli valmistautua hyvissä ajoin. Kesäleirit olivat luonteva tapa vahvistaa ideologian ydinviestiä – antikommunismia ja tulevan Suur-Suomen ihannointia – nuorison parissa. (Kunnas 2013, 576.) Leirit tarjosivat käytännön mahdollisuuden kouluttaa nuoria tulevaa sotaa varten.

Sinimustien kesäleirejä järjestettiin vuosina 1933–1935. Erityisesti vuosien 1934 ja 1935 valtakunnalliset Sinimusta-leirit Kuortaneella olivat keskeisiä yhteishengen nostattajina. Kaksi viikkoa kestäneillä leireillä nuoret asuivat teltoissa, pukeutuivat yhtenäiseen leiri-univormuun ja tekivät niin maanpuolustusharjoituksia kuin kuuntelivat luentoja ja keskustelivat. Maanpuolustuskoulutus keskittyi ennen kaikkea marssiharjoituksiin ja ampumaharjoituksiin pienkiväärillä. Unohtaa ei sovi myöskään nuorisokasvatuksen uskonnollista puolta, sillä leiriohjelmaan kuuluivat joka-aamuiset aamuhartaudet ja sunnuntaijumalanpalvelus Kuortaneen kirkossa. Nuorisojärjestön johtaja, karismaattinen pastori Elias Simojoki, korosti uskonnon merkitystä nuorten Sinimustien moraalille. (Jokisipilä & Könönen 2013, 123; Lius, Sinimusta 15/1935.)

Valtakunnallisten leirien pitopaikkakunta Kuortane oli yksi IKL:n vahvimmista kannatusalueista, ja puolueen pääsihteeri Reino Ala-Kulju oli sieltä kotoisin (Uola 1982, 147). Vuoden 1934 Kuortaneen Sinimustien leireille pääsivät vain pojat, mutta kesän 1935 leirille hyväksyttiin mukaan myös tyttöjä. Yhteisleirit eivät mitään ilmeisimmin aluksi sopineet Sinimustien tiukkaan moraalisiin, mikä paljastui järjestön keskusjohdon kirjeenvaihdosta. Keväällä 1934 nimettömäksi jäänyt Sinimustien Keskusjohdon jäsen kirjoitti vastauksen tiedusteluun tyttöleiristä: ”kurssit ovat yksinomaan poikia varten ja ei sinne voida ottaa tyttöjä mukaan, jottei sivulliset mitenkään pääsisi siitä pitämään meteliä, eikä sattuisi mitään viimekesäiseen vastaavaa.”[2] ”Viimekesäistä” sattumusta lähdemateriaali ei paljasta. Keskustelun valossa voi kuitenkin väittää, että tyttöjen poissaolossa ei ollut niinkään kyse siitä, ettei tyttöjä olisi pidetty riittävän hyvinä leireille. Pikemminkin lähtökohtana oli, että nationalistisen liikkeen kritisoijat eivät pääsisi syyttämään nuoria siveettömästä toiminnasta.

Vuoden 1935 yhteisleirillä pojat ja tytöt toimivat ja opiskelivat sukupuolen mukaan jaetuissa ryhmissä. Ryhmät olivat eriarvoisia jo nimensä perusteella: tytöt opiskelivat tyttöleirillä, pojat johtajakurssilla. Silti tyttöjenkin toiminnassa korostui maanpuolustuksellinen henki ja he kokivat osallistuvansa taisteluun Suur-Suomen puolesta. Leirin sotilaallinen kuri oli tytöille mieleen, sillä sen avulla myös heille opetettiin järjestystä ja vahvistettiin yhteishenkeä.[3]

Ensimmäiselle yhteisleirille osallistui noin 80 tyttöä ja hieman yli sata poikaa. Vaikka leiri oli näennäisesti yhteinen, tyttöleiri ja johtajakurssi olivat olennaisilta osiltaan eri tapahtumia. Tämä näkyi jo leirin avajaisissa, joihin osallistuivat sekä tytöt että pojat. Tilaisuudessa johtajakurssin päällikkö Reino Ala-Kulju puhui ensin johtajakurssilaisille, minkä jälkeen Anna-Liisa Heikinheimo puhui tyttöleiriläisille. Yhteistä avajaispuhetta ei siis pidetty, vaikka sekä tytöt että pojat olivat paikalla samanaikaisesti. Omissa leireissä erikseen pidetyt aamuhartaudet olivat tärkeä osa leiriohjelmaa, samoin kuin lipunnosto ja -lasaku, johon osallistuivat molemmat leirit yhdessä.[4]

Tärkeässä kasvatuksellisessa roolissa olleet luennot olivat osaksi yhteisiä pojille ja tytöille. Luennoilla käsiteltiin muun muassa Sinimustien työvelvollisuutta, pikkusnimustatyötä ja Inkerin tilannetta. Lisäksi Sinimustille opetettiin kuorolausuntaa ja puhetaitoa.[5] Luentojen tavoitteena oli opettaa nuorisolle nationalistista ideologiaa ja sen soveltamista käytännön työhön. Retoriset taidot olivat ehdottoman relevantteja propagandan ja vaalityön vuoksi ja ideologia oli osattava, jotta sitä pystyisi jakamaan eteenpäin.

Osa luento-ohjelmasta oli selkeästi erillistä tyttöleirille ja johtajakurssille. IKL-aktiivi Eveliina Ala-Kulju puhui tytöille naisten roolista isänmaallisessa toiminnassa sillä aikaa, kun pojille kerrottiin isänmaallisesta propagandasta ja sen levityksestä. Pojille luennoitiin myös siitä, millainen ihanteellisen Sinimustan tulee olla.[6] Leirien opinto-ohjelma oli varsin monipuolinen ja piti sisällään niin ohjausta käytännön työhön kuin poliittista ja aatteellista opetusta.

Vielä luentoja tärkeämmässä roolissa olivat yhteiset, jokailtaiset leirinuotiot. Ohjelmaan kuului vapaamuotoista keskustelua nuotion äärellä. Nationalistisen liikkeen aktiivit kertoivat tarinoita menneistä taisteluista, Saksan-matkoista ja muusta kansallismielistä nuorisoa elähdyttäneestä toiminnasta. Sotilaallistakaan osuutta ei leireillä unohdettu: marssien lisäksi Sinimustien johto tarkisti joukkonsa, jonka jälkeen Sinimustat – niin tytöt kuin pojatkin – suorittivat ohimarssin.[7] Leirien militaristinen ote saattoi myös olla syynä siihen, miksi tytöt saivat osallistua vasta vuonna 1935. Tällöinkin heidän tuli perustella oikeutuksensa leirille pääsyyn:

Kun sinimustatytöt kokoontuivat leirille, eivät he tulleet sinne huvittelemaan, laiskottelemaan ja maleksimaan joutilaina. Ei, me teimme työtä. Sinne lähti jokainen siinä mielessä, että hän tekee kaiken, minkä voi. Laiskoja ja raukkoja ei leirillämme kärsitä.[8]

Lea-Kaarina Alpin kirjoittamasta leirikertomuksesta herää ajatus, että jonkun – kenties Sinimustapoikien tai liikkeen johdon – taholta oli pelätty tyttöjen olevan laiskoja ja osamattomia, että he eivät pärjäisi leiriolosuhteissa eivätkä varsinkaan pystyisi vastaamaan sotilaallisen kurin vaatimukseen. Sama ajatus oli vallalla jo 1920-luvun alun AKS:ssä, jonka marseille ei päästetty silloista naisosastoa, joka ”ei kuitenkaan osaisi marssia tahdissa” (Alasmaa 2003, 12).

Esimerkeistä käy ilmi, että naisten ja tyttöjen rooli militaristista maailmankuvaa korostavan nationalistisen liikkeen sisällä oli problemaattinen. Sinimustien leireillä opetettiin useiden IKL:n naisten kritisoimaa mallia, jossa naistoiminta eriytettiin yleisestä järjestötoi-

minnasta. Sama erotteleva malli oli käytössä IKL:n ja Sinimustien organisaatiorakenteessa, puhumattakaan Karjala-liikkeestä, jossa naiset oli jo alkuvaiheessa suljettu ulos varsinaisesta toiminnasta. Tässä valossa on mielenkiintoista, että ihanteellisen Sinimustan ominaisuuksista luennoitiin vain pojille – eivätkö liikkeen ajatusmaailman mukaan tytöt, jotka eivät luonnostaan ole sotilaallisia ja kurinalaisia, olisi tarvinneet enemmän opastusta asiassa? Vai eikö tyttöjen opastusta nähty tarpeelliseksi, koska he eivät olleet kuitenkaan ”oikeita” Sinimustia, jotka tulisivat sotimaan isänmaansa puolesta?

Sinimustien paikallistoiminta 1934–1935

Valtakunnalliselle leirille tytöt otettiin mukaan vuoden 1934 jälkeen, mutta Sinimustien paikallisleireillä näin ei ollut. Ne oli tarkoitettu ainoastaan pojille, joista heistäkin suositettiin ainoastaan paikallisosastojen parhaimmista. Paikallisleirit osoittautuivat valtavan suosituiksi, olihan niiden toimintaan osallistuminen edullisempaa ja helpompaa kuin valtakunnalliselle leirille, joka oli monille hankalan matkan päässä. Kesällä 1935 järjestettiin paikallisleirit Kangasalla, Kuortaneella, Oulussa ja Pieksämäellä. Näille pääsi mukaan ainoastaan paikallisosastojen parhaimmisto, jäntevät ja ruskettuneet nuorukaiset, jotka uivat, marssivat ja veisasivat ohjeiden mukaisesti. *Ajan Suunta* hehkutti paikallisleireillä koulutautuvia nuorukaisia uuden suomalaisen nuorison esikuviksi.[9] Paikallisleirien rajaaminen vain pojille kumpusi mahdollisesti myös samasta siveettömyys-kritiikin pelosta, kuin vuoden 1934 valtakunnallisen leirin rajaaminen vain pojille. Käytännön syitä tyttöjen rajaamiseen ulkopuolelle ei ollut.

Paikallistoiminnassa sekä tytöt että pojat toimivat aktiivisesti. Järjestön sääntöjen mukaan tytöille ja pojille oli omat alaryhmänsä, mutta käytännössä tämä vaihteli. Pienillä paikkakunnilla ja pienissä paikallisosastoissa työt jaettiin ja molemmat sukupuolet toimivat yhdessä ilman liiallista byrokratiaa. Joillain paikkakunnilla tyttöjen läsnäolo kuitenkin hämmensi poikia. Esimerkiksi Ilmajoen Sinimustien johto pyysi erikseen keskusjohdolta neuvoja siihen, mitä pitäisi tehdä, kun tytötkin ovat kiinnostuneita toimimaan paikallisosastossa.[10] Huomattavaa on se, että pojat automaattisesti olettivat tyttötyön olevan jotain erillistä ja erilaista, minkä vuoksi leirin järjestäminen vaati lisäohjeita järjestön keskusjohdolta. Ei voitu ajatella, että tytöt ja pojat voisivat tehdä samoja tehtäviä ja osallistua kokouksiin samalla tavoin sukupuolesta riippumatta. Sen sijaan Sortavalassa, aivan itärajan tuntumassa, koko Sinimustien osasto koostui jonkin aikaa pelkästään tytöistä. Keskusjohto kehui vuolaasti reippaita tyttöjä ”siellä kaukana ryssä rajalla”, mutta kehotti heitä toimimaan niin, että myös poikaosasto saataisiin toimintaan mukaan.[11]

Akateemisen Karjala-liikkeen yhteisleiri 1936

Kansallismielinen nuorisotyö sai kovan kolauksen tammikuussa 1936, kun sisäasiainministeriö kielsi Sinimustien toiminnan. Järjestö lakkautettiin sen jäsenten sekaannuttua epäonneeseen yritykseen vapautta virolainen vapaussoturiliikkeen johtaja Artur Sirk vankilasta. Ankaran iskun ei kuitenkaan annettu pysäyttää vahvasti alkanutta nuorisotyötä, vaan IKL:n nuoriso organisoitiin uudelleen Mustapaidat-nimen alle. Sinimustien piirissä pidettiin itsestään selvänä sitä, että vaikka ulkoiset toimintamuodot hävisivätkin, sisäinen into ja palo jäisivät nuorison sydämiin. (Toikka 1996, 133.) Nyt niille täytyi vain löytää uusi kanava.

Samat henkilöt – erityisesti Reino Ala-Kulju, Anna-Liisa Heikinheimo ja Elias Simojoki – jatkoivat edelleen nuorisotoiminnan pyrittämistä, vaikka varovaisuussyistä eivät kovin näkyvästi. Kesällä 1936 järjestetty kesäleiri oli käytännössä epävirallisesti toimineiden

Mustapaitojen organisoima. Virallisesti sen järjestäjinä olivat kuitenkin AKS ja NYKS, joissa myös edellä mainitut johtohenkilöt Heikinheimo ja Ala-Kulju toimivat hyvin aktiivisesti. (Uola 1982, 310.) Myös IKL osallistui leirin järjestämiseen, sillä sekä tyttö- että poikaleirin muonituksesta vastasivat Kuortaneen IKL:n naisjäsenet.

Leirille otti osaa 90 poikaa ja 70 tyttöä eri puolilta maata. Kuka tahansa ei leirille pääsyt: nuoret olivat oppikoulujen Karjala-seurojen jäseniä, jotka saivat tuoda mukanaan aatteesta kiinnostuneita ystäviään. Ilman olemassa olevaa suhdetta Karjala-liikkeeseen tai sen yksittäiseen jäseneseen leirille ei siis ollut tulemistä. Laajempaa karsintaa ei kuitenkaan järjestetty, vaan asiasta kiinnostuneet olivat kyvyistään riippumatta tervetulleita. Epäselväksi jää se, miten moni leiriläinen oli vanha Sinimusta, vai tuliko leirille enemmän Karjala-liikkeeseen orientoitunutta nuorisoa. Merkittävin ero Karjala-liikkeen ja vanhojen Sinimustien välillä oli kielikysymys, johon akateeminen Karjala-liike suhtautui hyvin intohimoisesti. NYKS korosti tämän olevan ”laatuaan ensimmäinen leiri NYKS:n historiassa”[12], vaikka ainakin järjestävät henkilöt, ja mahdollisesti myös leiriläiset, olivat osallistuneet toimintaan jo Sinimustien aikana. Epäilemättä julistuksen tarkoituksena oli korostaa leirin virallista erillisyyttä vanhoista Sinimustista ja epävirallisesta Mustapaita-toiminnasta.

Sinimustien organisaatio oli ollut vahva ja hierarkkinen, minkä vuoksi järjestön lakkauttaminen näkyi leiritoiminnan järjestämisessä. Vuoden 1936 leiri ei ollut yhtä ankaran sotilaallinen kuin Sinimustien aiemmat leirit, vaan leiri nähtiin korostetummin aatekasvatuksen ja ideologisen heräämisen paikkana. Siinä missä varsinaisilla Sinimustaleireillä painopiste oli kurinalaisessa sotilaallisessa kasvatuksessa ja ideologian vahvistamisessa, AKS:n ja NYKS:n leiri oli vapaamuotoisempi. Leiriaktiviteettien painopiste oli puhe- ja lausuntaharjoituksissa ja luennoissa, mutta myös urheilu – maastoharjoitukset, uinti, pesäpallo ja nyrkkeily – ja marssit kuuluivat ohjelmaan. Jokailtaiset laulu- ja tarinointihetket vahvistivat nuorten ideologiaa ja sallivat myös vapaamuotoisemman keskustelun. Iltanuotioilla muisteltiin jääkäri liikettä ja heimosotia Karjalassa sekä innostettiin nuorisoa pyrkimään samoihin päämääriin kuin aikaisemmat sukupolvet. Nämä tarinointihetket olivat molempien leirien yhteisiä, joten se salli vuorovaikutuksen myös tyttöjen ja poikien välillä. Järjestävän tahon vaihtumisesta huolimatta myös uskonto ja hartaustilaisuudet pysyivät tärkeässä roolissa, mutta Sinimustien leirien tiukasta leirijaosta oli luovuttu ja nyt sekä poika- että tyttöleiri kokoontui yhdessä hartaustilaisuuksiin. [13]

Sekä AKS:ssa että ANKS:ssa leiriä ylistettiin onnistuneeksi ja todisteeksi siitä, että nuoriso todella tahtoo kokoontua kansallismielisen liikkeen lippujen alle.[14] Vaikka Sinimustat oli liikkeenä lakkautettu, kesän 1936 leiri osoitti selvästi sekä kansallismielisen liikkeen tarpeen ylläpitää nuorison kasvatustyötä että nuorison tarpeen löytää kanava omalle aatteelliselle toiminnalleen.

Isänmaallisen kansanliikkeen nuorisoleirit 1937 ja 1938

Nuorisoleirien järjestäjäorganisaatiot saattoivat vaihtua lähes vuosittain, mutta paikkakunta pysyi samana. Kuortaneelle kohosi kesällä 1937 jo viides kansallismielisen nuorison kesäleiri, jonka järjestäjä oli tällä kertaa IKL.[15]

Toimivaksi havaittua ohjelmakokonaisuutta ei muutettu, vaan leirin ohjelmassa oli urheilua, luentoja, hartauksia ja leirinuotiolla istumista. Sukupuolinäkökulmasta tarkasteltuna vuoden 1937 leiri oli kuitenkin poikkeuksellinen edellisvuosiin verrattuna: nyt erillistä oli ainoastaan majoitus. Aamuhartaudet, luennot ja jopa liikuntatunnit olivat yhteisiä molemmille sukupuolille, vaikka tyttöjen ja poikien telttarivistöt pystytettiin leirialueen eri puolille. Radikaalia muutosta ei voi selittää pelkästään järjestävän tahon muuttumisella

akateemisesta Karjala-liikkeestä IKL:ään, sillä henkilöt olivat edelleen samat. Tyttöleiriä johti jo kolmatta vuotta Anna-Liisa Heikinheimo, poikien leiriä edelleen IKL:n isähaamo, lehtori Reino Ala-Kulju. [16]

Järjestäjän vaihtuminen Karjala-liikkeestä IKL:ään saattoi kuitenkin vaikuttaa leireihin. IKL oli sekä miesten että naisten järjestö, toisin kuin Karjala-liike, jossa toimi kaksi erillistä organisaatiota. Miksi ei molemmille sukupuolille yhteinen järjestö organisoiisi myös yhteisleiriä, miksi sukupuolten välille pitäisi väkisin tehdä ero, kun ero oli vähitellen tasoittumassa myös IKL:n varsinaisessa toiminnassa?

Toinen mahdollinen syy opintosuunnitelman tasa-arvoisuuteen oli tyttöjen ja naisten määrän lisääntyminen kansallismielisessä toiminnassa. NYKS:n suosio kasvoi yliopisto-maailmassa 1930-luvun loppua kohti, samoin IKL:n sisällä naisten rooli voimistui tasaisesti 1930-luvun jälkipuoliskolla. Liikkeen ainut naiskansanedustaja Hilja Riipinen teki paljon työtä naistoiminnan kehittämiseksi. Hänen henkilökohtaisella panoksellaan oli suuri merkitys siinä, että naistyö liikkeen sisällä politisoitui ja naisten asema vahvistui. Naistyö kehittyi varainhankinnasta ja kahvituksista mielipidevaikuttamiseksi. Tämä näkyi selvästi esimerkiksi vuoden 1939 eduskuntavaaleissa, joissa IKL asetti naisehdokkaan lähes kaikissa vaalipiireissä. (Kotioja 2013, 35, 68.) Tästä näkökulmasta tarkasteltuna oli vain luonnollista, että naisten ja tyttöjen asema tasa-arvoistui myös nuorisotyössä. Kehitys ei silti läpäissyt koko yhteiskuntaa: NYKS:n ja IKL:n sisällä naisten rooli vahvistui, mutta sekä naisten äänestysprosentti että naisylioppilaiden määrä laskivat 1930-luvun kuluessa. (Klinge 1990, 526.)

Vuoden 1938 leirille kokoontui jo 160 kansallismielistä nuorta – *Ajan Suunnan* julkaisemassa leiriraportissa ei enää eroteltu, montako leiriläisistä oli poikia, montako tyttöjä. Myöskään kaikki leirille osallistuneet pojat eivät automaattisesti olleet johtajakurssilaisia, vaan pojista koottiin erillinen valiojoukko, jolle oli järjestetty omaa johtajakurssin ohjelmaa. Tyttöjä johtajakurssille ei edelleenkaan otettu, mutta tätä lukuun ottamatta ohjelma oli suureksi osaksi yhteinen molemmille sukupuolille. Ohjelma oli hyvin samansisältöinen edellisvuosiin nähden – aatekasvatusta, urheilua, puheopetusta ja leirinuoitioita. Ainoastaan muutamit luennoista olivat ”tyttöjen erikoisluentoja”, joiden sisältöä ei kuitenkaan ole säilyneessä lähdemateriaalissa eritelty. [17]

Vuoden 1938 kesäleirissä näkyi edellisvuotta voimakkaammin Naisylioppilaiden Karjala-Seuran kädenjälki, vaikka virallisena järjestäjä toimikin edelleen IKL. NYKS oli kunnostautunut erittäin laajasti väestönsuojelutyössä, joka nostettiin tuolloin yhdeksi leirin keskeisimmistä teemoista. Ehkäpä tyttöleiriläiset olivat myös poikia innostuneempia tästä kotirintaman piiriin laskettavasta teemasta, sillä tyttöleiri selviytyi väestönsuojeluharjoituksesta poikaleiriä paremmin. [18]

Sinimustat järjestivät valtakunnallisten leirien ohella suosittuja paikallisleirejä, ja myös IKL halusi jatkaa tätä perinnettä. Kesä 1938 oli todellinen paikallisleirien kesä, sillä valtakunnallisen Kuortaneen leirin lisäksi järjestettiin seitsemän paikallisleiriä, joilla koulutettiin yhteensä noin 500 nuorta. Sinimustien paikallisleireistä poiketen myös tytöillä oli pääsy näille paikallisleireille, jotka mahdollistivat laajamittaisen nuorison aatekasvatuksen. [19] IKL:n rooli leirien järjestäjänä vaikutti selkeästi tapaan, jolla leirejä organisoitiin ja sukupuolten väliset erot hävisivät lähes täysin myös paikallistasolla. Verrattuna Sinimustien sotilaalliseen, hierarkkiseen ja maskuliinisuutta korostavaan toimintaan niin paikallis- kuin valtakunnantasolla, IKL:n alaisuudessa leiri- ja kasvatustoiminta muuttui merkittävästi.

Sinimustat olivat omina toimintavuosinaan huolissaan yhteisleirien vaikutuksesta nuorten siveyteen sekä siihen, mitä ulkopuoliset tahot puhuisivat yhdessä leiriytyivistä Sinimusta-tytöistä ja -pojista. Nyt, kun järjestäjänä oli valtakunnanpolitiikassakin vaikuttava puo-

lue, yleinen mielipide oli luottavaisempi, eikä moraalista kannettu yhtä lailla huolta. Aikuisia oli aina ollut leirien johdossa, mutta varhaisemmat Sinimusta-leirit herättivät mahdollisesti ulkopuolisissa ajatuksen keskenään, ilman valvontaa leiriytyvästä nuorisjärjestöstä. Tämä oli omiaan nostamaan esiin kysymyksiä nuorten moraalista. Nyt leirin järjestäjänä oli kuitenkin vaikutusvaltainen eduskuntapuolue, eikä nuorisojoukko.

Esikuvat ja ihanteet

Esikuvat olivat tärkeitä nationalistiselle nuorisolle, niin tytöille kuin pojillekin, sillä järjestöjen sisällä rakennettiin voimakkaasti sankarikulttia jääkäreistä ja heimosotien veteraaneista. Heitä oli lukuisia mukana leireillä, puhumassa ja kouluttamassa, ja erityisesti epämuodollinen iltaohjelma nuotion ympärillä keskittyi sankaritarinoiden ja muisteloiden ympärille. Tavoitteena oli ennen kaikkea osoittaa nuorille menneen sukupolven tekoja ja tätä kautta kannustaa heitä jatkamaan taistelua Suur-Suomen puolesta. Erityisesti pojille suurin ihanne oli Sinimustien päällikkö, pastori Elias Simojoki. Häntä ylistettiin läpi Sinimustien rivien:

Poikien silmät palavat, posket hehkuvat innosta, mutta syystä, sillä joukon kärjessä marssii vakavin, ryhdikkäin askelin – SmP [Sinimustapäällikkö]. [–] Nyt ei kukaan saa valittaa, nyt ei kukaan saa jäädä jälkeen, ei nääntyä, sillä kärjessä marssii kaikkien ihailema SmP. [20]

Simojoen esimerkki innosti poikia ylittämään itsensä. Vaikka leiriohjelmaan kuuluneet marssit olivat pitkiä ja sää kesäisen lämmin ja pölyinen, valituksia ei kuultu. Päällikön saarnoja ja luentoja kuunneltiin vakavin mielin ja hänen oppiensä ihanteisiin pyrittiin. Ihailu Simojokea kohtaan jatkui myös Sinimustien lakkauttamisen jälkeen, sillä hän jatkoi nuorisotoiminnan johtamista myöhempinäkin vuosina.

Simojoki oli toki myös tytöille tärkeä päällikkö, mutta he kaipasivat esikuvia myös nationalistisen liikkeen naisista. Liikkeen piirissä toimi toki naisia, mutta johtopaikoilla heitä ei näkynyt, ei IKL:ssä eikä Sinimustissakaan. Yksi aktiivisimmista naistoimijoista oli NYKS:ssa pitkään vaikuttanut Anna-Liisa Heikinheimo, joka toimi kesästä 1935 eteenpäin tyttöjen leirinjohtajana. Heikinheimon esimerkki innosti ja rohkaisi tyttöjä aktiivisempaan rooliin Sinimustien sisällä. Kuitenkin virallinen naisjohtaja puuttui edelleen, mikä näkyi ennen kaikkea siinä, miten suurin joukoin tytöt kääntyivät leirinjohtajansa puoleen, kun heillä oli kansallista toimintaa koskevia murheita myös leirien ulkopuolella. Heikinheimo toimikin leirinjohtajuuden lisäksi Sinimustiin kuuluneiden tyttöjen epävirallisena johtajana, joka auttoi heitä ongelmissaan. Virallista asemaa Heikinheimolla ei ennen sotia järjestössä ollut.[21]

Tytöille asetetuissa ihanteissa ei korostunut samalla tavoin äidillisyyys ja huolenpito kuin aikuisten naisten ideaalissa. Kuten jo Lea-Kaarina Alpin leirikuvauksesta kävi ilmi, tyttöjen oletettiin ennen kaikkea olevan poikien kaltaisia – leiritoiminnassa korostettiin niin Sinimustien aikana kuin myöhemminkin rohkeutta, reippautta, urheilua ja sotilaallisia taitoja. Ajattelun ytimessä olleet velvollisuudentunto ja ahkeruus olivat arvoja, jotka olivat tärkeitä kaikille läpi kansallismielisen järjestökentän.

Sinimustatyttöjen Anna-Liisa Heikinheimolle lähettämät kirjeet uhkuvat tulenpalavaa intoa työhön isänmaan hyväksi, mutta mukaan mahtui myös harmistusta siitä, että tyttöjen ja poikien suhde ei paikallistasolla ollut tasa-arvoinen. Oulaisissa sattui loppuvuonna 1935 tapaus, jossa Sinimusta-tytöt lähettivät nimettömän moitekirjeen humalassa julkisesti esiintyneelle Sinimusta-pojalle. He kokivat tarpeelliseksi muistuttaa aateveljeään Sinimustiin

kuuluville nuorille sopivasta käytöksestä, jota korostettiin paljon järjestön virallisessa doktriinissa. Paikallistasolle saakka väkijuomien, tanssin, huonon käytöksen ja epärehellisyyden kritisointi ei kuitenkaan kaikilla paikkakunnilla yltänyt, mikä tuli esiin myös Oulaisissa. Kirje ja tyttöjen pojalle osoittama moite aiheutti osastossa kohua ja ”ryyppymiehiksi” itseään nimittäneet pojat uhkasivat eroavansa kaikki osastosta, jos tytöt eivät osaisi heitä vastedes kunnioittaa.[22]

Tapaus on hyvä esimerkki siitä, että tyttöjen ja poikien välinen hierarkia oli todella nuorisjärjestössä vahva ja tyttöjen odotettiin osoittavan kunnioitusta osastossa toimiville pojille heidän asemastaan ja toiminnastaan riippumatta. Osaltaan tämä johtunee siitä, että järjestön johdossa ei ollut naisia ja tyttöjen toimintaa pidettiin siksi helposti puuhasteluna. Oulaisten tapauksessa Heikinheimo oli vahvasti sitä mieltä, että tyttöjen oli pyydyttävä käytöstään anteeksi,[23] mikä osoittaa, että tyttöjen rooli Sinimustissa oli selvästi poikia heikompi. Poikien toiminta oli lähtökohtaisesti oikeellisempaa ja tytöt saivat olla mukana, mutta eivät puuttua poikien toimintaan. Tämän selittää osaltaan se, että järjestö henki vahvasti erityisesti AKS:sta tuttua militaristista ajattelutapaa, jossa tyttöjen ja naisten rooli on lähtökohtaisesti pienempi.

Leiritoimintaa tarkastellessa vaikuttaa siltä, että tyttöjen toiminta vapautui jossain määrin hierarkkisen ja militaristisen Sinimusta-toiminnan loputtua. Kun nuorilla ei ollut omaa, vahvasti organisoitunutta järjestöä, kukaan ei kontrolloinut toimintaa ylhäältä käsin. Ainaakin leiritoiminnassa sukupuoliroolit tasoittuivat ja mahdollisesti tyttöjen rooli vahvistui myös leirien ulkopuolella. Toisaalta oman virallisen järjestön puuttuminen vaikeutti toiminnan organisoimista.

Muista järjestöistä poiketen 1930-luvun loppupuolella toimineen Kansallisen Partiolii-ton toiminnassa ihanteellisen jäsenen ominaisuudet olivat selkeät. Uhrautuva, lähimmäistään auttava, velvollisuudentuntoinen, luotettava, rohkea, toverillinen ja luontoa rakastava lapsi ja nuori oli ihanteellinen järjestön jäsen. (Anttila 1937, 13.) Samat ihanteet toistuivat myös muissa nationalistisissa nuorisjärjestöissä, joissa korostettiin työteliäisyyttä ja reippautta.

Kansallismielisessä toiminnassa sukupuolesta tehtiin helposti ongelma. Näin kävi AKS:n alkuvuosina, jolloin lupaavasti toimintansa aloittanut naisosasto erotettiin seurasta. Sama ilmeni IKL:n toiminnassa, jossa naistyö nähtiin erityisesti aluksi välttämättömänä pahana. Järjestöjen aatemaailma on lähtökohtaisesti maskuliininen, taistelua, sotaa ja lopullista uhria korostava. Tytöt ja naiset oli saatava mukaan toimintaan, jotta se pysyisi elinvoimaisena. Pelkästään miesten voimin ei sosialismia kaadettaisi – eikä voitettaisi tulevaa sotaa. Koti ja kodin suojeleminen oli tärkeä aatteellinen ulottuvuus, ja ajatuksena oli saada koko perhe mukaan suojelemaan kotia. Tästä syystä sotilaallista valloitusretoriikkaa korostavien järjestöjen toimintaan otettiin mukaan myös naiset ja tytöt. Ihanteellisessa kodissa koko perhe työskenteli omilla osa-alueillaan isänmaan hyväksi. (Nevala 2002, 94.)

Ihanteellista isänmaallisen nuoren kuvaa rakennettiin Sinimustien toiminnassa innokkaasti. Jumala, koti ja isänmaa toistuivat niin Sinimustien kuin muidenkin järjestöjen retoriikassa. Ominaisuuksiltaan nationalistisen nuoren piti olla velvollisuudentuntoinen, rohkea ja toverillinen. Kansallismielisten liikkeiden kesäleireillä toistuivat adjektiivit ”reipas” ja ”rohkea”. Järjestöjen reippaat tytöt ja rohkeat pojat rakensivat yhdessä isänmaan tulevaisuutta. Tytöiltä odotettiin ennen kaikkea sopeutumista armeijamaiseen kuriin ja järjestykseen. Tytöt eivät kuitenkaan saaneet olla liian reippaita – tämän osoitti Oulaisten tapaus, jossa oman osaston pojat ja tyttöjen ihailtu johtajakin palauttivat liian reippaat ja oma-aloitteiset tytöt takaisin omalle paikalleen.

1930-luvun kuluessa sukupuolierot tasoittuivat Oppikoulujen Karjala-Seurassa, Sinimustissa ja Mustapaidoissa. Osaltaan tämä johtui sotilaallisen koulutuksen vähenemisestä. Tyttöjen tehtäviin paikallisosastoissa kuuluivat kyllä kahvitusten järjestäminen, ompelutyö ja muu naisten työksi mielletty, mutta aatteellista kasvatusta tarkasteltaessa on selvää, että molempia sukupuolia opetettiin pääosin samalla tavoin.

Yhteenvedo

Kansallismielisten järjestöjen nuorisotyön avulla tavoitettiin nuorisoa laajalta kentältä, mutta tuhansien nuorten joukosta vain muutamia satoja pääsi järjestön valtakunnallisille kesäleireille. Leirien tunnelma ja opetukset välittyivät koko laajalle nuorisokentälle lehtikirjoitusten, kirjeiden ja kertomusten kautta. Kesäleirien painopiste oli nuorison asennekasvatuksessa. Koko 1930-luvun suomalaisnationalistisen liikehdinnän takana oli tarve varustaa kansa sotaan, jossa palautettaisiin ”Suur-Suomeen” Karjalasta kuuluvat alueet. Tästä katsantokannasta oli selvää, että koko suomalainen nuoriso, tytöt ja pojat, täytyi saada sekä ideologisen sateenvarjon että ruumiillisen koulutuksen ja valmistautumisen piiriin. Ampumaharjoitukset, marssit, väestönsuojelu ja muut harjoitukset eivät olleet näille nuorille leikkiä, vaan totisinta totta. Leirit olivat käytännössä ainoa valtakunnallinen tapa opettaa kaikille Sinimustille ja myöhemmin Mustapaitojen nuorille yhteisesti ja kontrolloidusti sekä ideologiaa että maanpuolustusta. Tästä syystä leiritoiminta oli liikkeelle tärkeää, ja siksi sitä jatkettiin Sinimustien järjestön lakkautuksesta huolimatta.

Leiritoiminta muuttui kuitenkin jonkin verran Sinimustien oman järjestön lakkauttamisen myötä. Vahva militaristinen ote, joka näkyi Sinimustien kaudella, heikkeni hieman. Kun järjestystyöt siirtyivät voimakkaammin nuorilta itseltään aikuisten ”kattojärjestöille”, leirien kasvatuksellinen painopiste kääntyi käytännönläheisestä sotaan valmistautumisesta ennemmin ideologiseen valmennukseen. Ideologia oli nationalistiselle järjestökentälle liikkeellepaneva voima, jota täytyi vaalia ja ylläpitää myös tulevien sukupolvien ajatuksissa.

Vaikka aikuisten järjestökentässä miesten ja naisten roolit, tehtävät ja ihanteet poikkesivat toisistaan, nuorison kohdalla näin ei yhtä vahvasti ollut. Aikuisten järjestöissä, erityisesti IKL:ssä, jossa miehet ja naiset toimivat yhdessä, toimintakenttä jäsenyksi hyvin vahvasti sukupuolen mukaan. Naiset kahvittivat ja keräsivät varoja, miehet tekivät propagandaa ja vaalityötä. Myös Sinimustissa tyttöjen vastuulla oli usein varainkeruu ja he pitivät esimerkiksi ompeluseuroja, mutta yhtä voimakasta erottelu ei ollut. Samat attributit – rohkeus, ahkeruus, reipas, velvollisuudentunto – kuvailivat sekä tyttöjä että poikia.

Sinimustissa ja myöhemmin Mustapaidoissa tytöt ja pojat toimivat erikseen, omissa alaryhmissään, joskin myös yhteisiä kokouksia oli ja paikallisosastojen johdossa luottamustehtäviin valitut tytöt ja pojat työskentelivät yhdessä. Paikallistasolla tyttöjen ja poikien tehtävät olivat erilaiset, mutta leireillä erot tasoittuivat. Erityisesti Sinimustien aktiiviaikoina 1934–1935 järjestön työ perustui sotaan valmistautumiseen ja sukupuolten erot perustuvat osaltaan myös siihen, että sotatilanteessa tyttöjen ja poikien sekä miesten ja naisten tehtävät olisivat erilaiset. Keskeiset ihanneominaisuudet, velvollisuudentunto ja työteliäisyys, olivat kuitenkin molemmille sukupuolille hyödyllisiä ominaisuuksia.

1930-luvun kuluessa erot eri sukupuolten koulutuksessa hälväivät ja tasoittuivat, mutta eivät kadonneet kokonaan. Tyttöjen työt – ompelu ja kahvinkeitto – säilyivät tyttöjen töinä, mutta muuten nationalistinen nuoriso toimi entistä vahvemmin yhdessä, sukupuoleen katsomatta. Sota-aika mullisti monen muun asian ohella myös nuorison aatteellisen koulutuksen. Läpi koko vuosikymmenen herätellyt uhkakuvat konkretisoituivat talvisodan myötä ja koko järjestökenttä muuttui. Nationalististen järjestöjen virallinen toiminta loppui jatkoso-

dan rauhanehtoihin, joiden mukaan fasisisiksi luokitellut järjestöt lakkautettiin. Kiinnostavaa olisikin laajentaa nuorisokasvatuksen vertailua sosialistisen liikkeen nuorisokasvatukseen Suomessa, tai vaihtoehtoisesti saksalaisiin ja italialaisiin kansallismielisiin nuorisojärjestöihin.

Viitteet

- [1] Helkavaara, Irma: ”Nuorisotyöhön!” NYKS:n jäsenlehti 8/1937.
- [2] ”Js” Erkki Ervastille 7.5.1934. Sinimustat-yhdistyksen arkisto, arkistoyksikkö 6, KA.
- [3] Alppi, Lea-Kaarina: ”Leirin päätyttyä.” Sinimusta 15/1935.
- [4] ”SM-johtajakurssit Kuortaneella”. Ajan Suunta 129/1935.
- [5] ”SM-johtajakurssit Kuortaneella”. Ajan Suunta 129/1935.
- [6] ”SM-johtajakurssit Kuortaneella”. Ajan Suunta 129/1935.
- [7] ”SM-johtajakurssit Kuortaneella”. Ajan Suunta 129/1935.
- [8] Alppi, Lea-Kaarina: ”Leirin päätyttyä.” Sinimusta 15/1935.
- [9] Järjestötiedote n:o 29/1935. Sinimustat-yhdistyksen arkisto, arkistoyksikkö 14, KA; ”SM-johtajakurssit Kuortaneella”. Ajan Suunta 129/1935.
- [10] Ilmajoen Sinimustat Keskusjohdolle 3.3.1934. Sinimustat-yhdistyksen arkisto, arkistoyksikkö 6, KA.
- [11] ”Js” Martta Oeschille 1.2.1934. Sinimustat-yhdistyksen arkisto, arkistoyksikkö 6, KA.
- [12] ”Leiritulet paloivat Kuortaneella.” NYKS 7/1936.
- [13] ”Leiritulet paloivat Kuortaneella.” Suomen Heimo 12/1936.
- [14] ”Leiritulet paloivat Kuortaneella.” Suomen Heimo 12/1936; ”Leiritulet paloivat Kuortaneella.” NYKS 7/1936.
- [15] Leiriläinen: ”Kansallisen nuorison liput ovat ensi kertaa kohonneet Aholankankaan leirikentälle”. Ajan Suunta 147/1937.
- [16] Leiriläinen: ”Kansallisen nuorison liput ovat ensi kertaa kohonneet Aholankankaan leirikentälle”. Ajan Suunta 147/1937.
- [17] Mustapaita: ”Nuorten mustapaitain suurleiri Kuortaneella.” Ajan Suunta 173/1938. IKL:n, AKS:n, NYKS:n ja Sinimustien arkistoaineistoa tuhottiin paljon järjestöjen lakkautusmääräyksen jälkeen, pidätysten pelossa.
- [18] Mustapaita: ”Nuorten mustapaitain suurleiri Kuortaneella.” Ajan Suunta 173/1938.
- [19] ”Nuorisoleirien sarja jatkuu: vielä kolmet leiripäivät tänä kesänä!” Ajan Suunta 178/1938.
- [20] Lius, Viljo: ”Sinimustien leiritunnus: taistele kunnes voitat”. Sinimusta 15/1935.
- [21] Käsitys perustuu lukuisiin Heikinheimolle osoitettuihin kirjeisiin, joiden lähettäjinä ovat olleet Sinimusta-tytöt eri puolilta Suomea. SHSA, yksikkö 21, KA; A-L. Heikinheimon yksityisarkisto, kansio 1, KA.
- [22] Annikki Niemi Anna-Liisa Heikinheimolle 2.1.1936. SHSA, yksikkö 21, KA.
- [23] SM [Sinimusta] P. Anna-Liisa Heikinheimolle 15.1.1936. SHSA, yksikkö 21, KA.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Kansallisarkisto (KA)

Sinimustat-yhdistyksen arkisto

Arkistoyksiköt 6, 11

Suomen 1920–1940-luvun historian säätöön arkisto (SHSA)

Reippaat tytöt ja rohkeat pojat...

Arkistoyksikkö 21

Anna-Liisa Heikinheimon yksityisarkisto
Kansio 1

Painetut lähteet

Anttila, Hannes 1937. Kansallinen Partioliitto. Synty, Rakenne, Tarkoitus. Tampere: Nuori Anssi.

Sanomalehdet

Ajan Suunta 1935–1938

NYKS, Naisylioppilaiden Karjala-Seuran jäsenlehti 1936–1938

Sinimusta, Sinimusta-järjestön lehti 1935

Suomen Heimo, Akateemisen Karjala-Seuran lehti 1936

Kirjallisuus

Alasmaa, Anne 2003. Aikamme amatsoonit. Akateemisten Naisten Karjala-Seura osana oikeistoliikehdintää 1922–1944. Painamaton pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Jokisipilä, Markku ja Könönen, Janne 2013. Kolmannen valtakunnan vieraat. Suomi Hitlerin Saksan vaikutuspiirissä 1933–1944. Helsinki: Otava.

Klinge, Matti 1990. Helsingin Yliopisto 1640–1990. 3. Osa: 1917–1990. Helsinki: Otava.

Kotioja, Eeva 2013. ”Ei anneta liekin sammua”. Naiset osana nationalistista liikehdintää Suomessa vuosina 1932–1944. Julkaisematon Suomen ja Pohjoismaiden historian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Kunnas, Tarmo 2013. Fasismien lumous. Eurooppalainen älymystö Mussolinin ja Hitlerin politiikan tukijana, 2. painos. Jyväskylä: Atena.

Nevala, Seija-Leena 2002. Kansakunta pienoisuudessa – lotta- ja suojeluskuntaperhe. Teoksessa Tuula Gordon, Katri Komulainen & Kirstin Lempiäinen (toim.). Suomeineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli. Tampere: Vastapaino.

Siltala, Juha 1985. Lapuan liike ja kyyditykset 1930. Helsinki: Otava.

Toikka, Mirja 1996. Saksalainen kansallissosialistinen kasvatus ja sen yhteyksiä suomalaisiin nuorisjärjestöihin. Julkaisematon kasvatustieteen lisensiaatintutkimus. Helsingin yliopisto.

Uola, Mikko 1982. Sinimusta veljeskunta. Isänmaallinen kansanliike 1932–1944. Helsinki: Otava.

FM Eeva Kotioja on Suomen ja Pohjoismaiden historian jatko-opiskelija Helsingin Yliopistossa.